

پروتکل کنترل انتقالات برون

مرزی مواد زائدخطرنای و دیگر

ضایعات در دریا

تهران- ۱۹۹۸

(۱۳۷۶ ه . ش)

**PROTOCOL ON THE CONTROL OF MARINE TRANSBOUNDARY MOVEMENTS AND
DISPOSAL OF HAZARDOUS WASTES AND OTHER WASTES.**

TEHRAN - 1998

اطلاعات و مقررات عمومی پروتکل:

تاریخ انعقاد- ۱۷ مارس ۱۹۹۸

تاریخ عضویت ایران- ۲۰۰۱

مرجع نگهدارنده اسناد- کویت

زبانهای رسمی پروتکل- عربی، انگلیسی، فارسی

مرجع ملی پروتکل در ایران- سازمان حفاظت محیط‌زیست

کشورهای متعاقد:

که عضو کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری درباره حمایت از محیط‌زیست دریایی در برابر آلودگی مصوب ۱۹۷۸ میلادی (برابر با ۱۳۵۷ هجری) می‌باشند.

با علم به خطری که انتقالات برون مرزی و دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات متوجه سلامت انسان و محیط زیست منطقه پروتکل می‌نماید و این که انتقالات و دفع مزبور، اثرات زیانبار اینگونه مواد زاید را از منشأ آنها به کشورهای عبوری و کشورهایی که مواد زاید در آنها دفع یا نگهداری خواهد شد، انتقال می‌دهند با اعتقاد به اینکه کاهش یا کنار گذاشتن تولید مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات و در صورتی که این امر میسر نباشد، دفع صحیح آنها از نظر زیست محیطی در محل تولید یا در نزدیکی آن مطمئن‌ترین راه جهت کاهش خطرانی است که به واسطه مواد زاید خطرناک با دیگر ضایعات از جمله انتقالات برون مرزی آنها متوجه سلامت انسان و محیط زیست دریایی می‌شود.

با تشخیص کامل اینکه هر یک از کشورهای متعاقد دارای حق حاکمیت جهت تحریم ورود یا دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات خارجی در سرزمین خود می‌باشد.

با تأکید بر اهمیت همکاری و هماهنگی اقدامات منطقه‌ای به منظور ایجاد تسهیلات انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بین کشورهای متعاقد و محدودیت واردات مواد زاید از کشورهای غیر متعاقد جهت دفع.

با توجه به ماده (۱۱) کنوانسیون بازل در مورد کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها (مارس ۱۹۸۹ میلادی برابر با اسفند ۱۳۶۷ هجری شمسی) و با اعتقاد به روح کنوانسیون مذکور.

با آگاهی از مفاد کنوانسیون سازمان ملل متحد در خصوص حق دریا (۱۹۸۲ میلادی برابر با ۱۳۶۱ هجری شمسی)، کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی ناشی از کشتی‌ها و پروتکل آن (مارچول ۷۳/۷۸) و کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا بوسیله تخلیه مواد زاید و دیگر ضایعات (۱۹۷۲ میلادی برابر با ۱۳۵۱ هجری شمسی).

و همچنین با در نظر گرفتن موافقت نامه‌ها و معاهدات بین‌المللی بویژه اعلامیه ریو درباره محیط‌زیست و توسعه و دستور کار ۲۱.

با علاقمندی به تحکیم اجرای مواد (۴) و (۵) و طبق ماده ۱۹ کنوانسیون منطقه‌ای کویت.

در موارد زیر به توافق رسیدند:

حیطه شمول پروتکل

۱- این پروتکل در مورد مواد زاید مشروحه زیر که مشمول انتقالات برون مرزی از منطقه پروتکل یا به آن یا از طریق آن و همچنین دفع آنها هستند اعمال خواهند شد.

۱-۱- مواد زایدی که در هر یک از طبقه‌بندی‌های ضمیمه (۱) درج شده‌اند مواد زاید خطرناک خواهند بود. مگر اینکه این مواد هیچ یک از ویژگیهای درج شده در ضمیمه (۳) را دارا نباشند.

۱-۲- مواد زایدی که تحت عنوان دیگر ضایعات در هر یک از طبقه‌بندی‌های ضمیمه (۲) درج شده‌اند.

۲- مواد زایدی که به سبب رادیو اکتیو بودن مشمول سایر نظامهای کنترل بین‌المللی می‌شوند، از حیطه شمول این پروتکل مستثنی می‌گردند.

۳- مواد زایدی که از تأسیسات مستقر در خشکی ناشی شده و تحت شمول پروتکل راجع به آلودگی دریایی ناشی از اکتشاف و استخراج از فلات قاره قرار دارند از حیطه شمول این پروتکل خارج است.

۴- هیچیک از مفاد این پروتکل به گونه‌ای تفسیر نخواهد شد که به معنای ممنوعیت یا تنظیم نقل و انتقالات برون مرزی و دفع ضایعات خطرناک و دیگر ضایعات از طریق زمین یا هوا (که به محیط زیست دریایی منطقه پروتکل وارد یا دفع نمی‌شود) باشد.

تعاریف

۱- «مواد زاید» عبارت از هر گونه مواد یا اجسامی است که دفع می‌شوند یا خواهند شد یا بر اساس مقررات قوانین ملی لازم است دفع گردند.

۲- «مدیریت» به معنای جمع‌آوری، حمل و دفع مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از جمله مراقبت بعدی از محل‌های دفع می‌باشد.

۳- «انتقالات برون مرزی» عبارت است از هر گونه انتقال مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی یک کشور می‌باشد یا از طریق منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی کشور دیگر است یا از طریق منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی هیچ کشوری نمی‌باشد، به شرطی که حداقل دو کشور در انتقال دخالت داشته باشند.

۴- مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی به معنای انجام تمام اقدامات عملی برای تضمین این است که مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات به نحوی مهار شده که موجب حفظ سلامت انسان و محیط زیست در برابر اثرات زیان آور ناشی از این گونه ضایعات خواهد شد.

۵- «کشور واردکننده» عبارت است از کشوری که انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات به آن کشور طراحی شده یا به منظور دفع در آن برای بارگیری قبل از دفع در منطقه‌ای که تحت صلاحیت ملی هیچ کشوری نمی‌باشد، در نظر گرفته شده است.

۶- «کشور صادرکننده» عبارت است از کشوری که از آن انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات قرار است انجام شود یا انجام شده است.

۷- «کشور عبوری» عبارت است از هر کشوری به جز کشور صادرکننده یا واردکننده، که از طریق آن انتقال مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات قرار است انجام شود یا انجام می‌شود.

۸- «کشورهای مربوط» عبارتند از کشورهای متعاقد که کشور واردکننده، کشور صادرکننده یا کشور عبور هستند، اعم از آنکه از کشورهای متعاقد باشند یا نباشند.

۹- «واردکننده» عبارت از هر شخصی است که تحت صلاحیت کشور واردکننده می‌باشد که ورود مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را ترتیب می‌دهد.

۱۰- «صادرکننده» عبارت از هر شخصی است که تحت صلاحیت کشور صادرکننده است و صدور مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را ترتیب می‌دهد.

۱۱- «تولیدکننده» عبارت از هر شخصی است که فعالیت‌های وی باعث تولید مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات می‌شود یا در صورتی که شخص مزبور ناشناخته باشد «تولیدکننده» کسی است که این ضایعات را تحت تملک و یا کنترل دارد.

۱۲- «دفع کننده» عبارت است از هر شخصی که مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات برای وی حمل می‌شود و دفع آن ضایعات را انجام می‌دهد.

۱۳- دفع «عبارت است از هر گونه عملیاتی که در ضمیمه (۴) این پروتکل مشخص گردیده است.

۱۴- «حمل‌کننده» عبارت است از هر شخصی که حمل و نقل مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را انجام می‌دهد.

۱۵- «شخص» اعم از شخص حقیقی یا حقوقی است.

۱۶- «کشتی» عبارت است از هر نوع شناوری که در محیط زیست دریایی عمل می‌کند و شامل قایقهای هیدروفویل، هاورکرافت‌ها،

زیردریایی‌ها، قایقهای شناور یا سکوها‌های شناور یا ثابت می‌باشد.

۱۷- «منطقه پروتکل» عبارت است از منطقه‌ای که در ماده (۳) این پروتکل تعریف شده است.

۱۸- «کشور متعاقد» عبارت است از کشوری که عضو این پروتکل شده است.

۱۹- «کنوانسیون» عبارت از کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری دربارهٔ حمایت از محیط زیست دریایی در برابر آلودگی

(۱۹۷۸ میلادی برابر با ۱۳۵۷ هجری شمسی) می‌باشد.

۲۰- «سازمان» عبارت از سازمان منطقه‌ای برای حمایت از محیط‌زیست دریایی است که طبق ماده ۱۶ کنوانسیون تشکیل شده

است.

۲۱- «شورا» عبارت از رکن سازمان متشکل از کشورهای متعاقد است که طبق ماده (۱۶) کنوانسیون تشکیل شده است.

۲۲- «مرجع ذیصلاح» عبارت است از مرجع ملی که در ماده (۱) کنوانسیون تعریف شده است یا مرجع یا مراجعی که در دولت کشور

متعاقد از سوی مرجع ملی منصوب شده و مسئول اجرای تعهدات و وظایفی است که در این پروتکل تصریح و تعیین شده است.

۲۳- «دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای» عبارت است از دستورالعمل‌هایی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از

نظر زیست محیطی که به موجب بند (پ) ماده ۱۴ این پروتکل وضع شده است.

۲۴- «تسهیلات دریافت منطقه‌ای» عبارت از هر گونه تسهیلات بوجود آمده بر مبنای ابتکار منطقه‌ای برای دریافت ضایعات و تدارک

خدمات برای بیش از یک کشور متعاقد است.

۲۵- «حمل و نقل غیر قانونی» به معنای هر گونه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات مشخص شده در ماده

(۱۰) می‌باشد.

منطقه شمول

منطقه‌ای که مشمول این پروتکل می‌شود (از این پس منطقه پروتکل نامیده می‌شود) عبارت است از منطقه دریایی طبق آنچه که در بند (الف) ماده (۲) کنوانسیون تعریف شده به اضافه آبهایی که در سمت خشکی خطوط مبدأ (که از آن پهنای دریای سرزمینی کشورهای متعاقد اندازه‌گیری می‌شود) قرار دارد تا حد آبهای شیرین و شامل مناطق جزر و مدی و باتلاقهای شور و خورها و مصب خورها.

ماده ۴

تعهدات کلی

۱- کشورهای متعاقد باید با در نظر گرفتن جنبه‌های اجتماعی، فنی و اقتصادی از به حداقل رسیدن تولید مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات اطمینان حاصل نمایند.

۲- هر کشور متعاقد کلیه اشخاصی را که تحت صلاحیت ملی آن قرار دارند، از حمل و نقل یا دفع مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات منع خواهد کرد مگر این قبیل اشخاص مجاز به انجام چنین عملیاتی باشند.

۳- هر کشور متعاقد اقدامات مقتضی را اتخاذ خواهد نمود تا اطمینان حاصل نماید که اشخاصی که در مدیریت مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات تحت صلاحیت ملی آن اشتغال دارند اقدامات ضروری را برای جلوگیری از ایجاد آلودگی ناشی از مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعاتی که حاصل چنین مدیریتی می‌باشد و در صورت ایجاد آلودگی، برای کاهش عواقب آن برای سلامت انسان و محیط زیست اتخاذ می‌کنند.

۴- هر کشور متعاقد مقرر خواهد نمود که مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعاتی که قرار است مشمول انتقال برون مرزی قرار گیرد مطابق قواعد و استانداردهای بین‌المللی که به طور عمومی پذیرفته و به رسمیت شناخته شده‌اند بسته‌بندی گردد، بر چسب زده شود و سپس انتقال یابد.

۵- هر کشور متعاقد مقرر خواهد نمود که انتقال مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات همراه با مجوز انتقال از جایی که انتقال برون مرزی آغاز می‌گردد تا محل دفع آنها انجام پذیرد.

۶- کشورهای متعاقد باید از کنترل مؤثر تأسیسات حمل و دفع مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از جمله بازرسی دائمی و نظارت پیوسته بر اثرات زیست محیطی این عملیات اطمینان حاصل نمایند.

۷- هر کشور متعاقد مقرر خواهد نمود که مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعاتی که قرار است صادر شود، در کشور واردکننده یا هر جای دیگر، به نحو سالم زیست محیطی کنترل می‌شود.

۸- کشورهای متعاقد در نظارت بر اثرات مدیریت مواد زاید خطرناک بر سلامت انسان و محیط زیست همکاری خواهند کرد.

۹- کشورهای متعاقد در توسعه برنامه‌های فنی و سایر کمک‌های مربوط به مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی همکاری خواهند نمود.

۱۰- کشورهای متعاقد حمل و نقل غیر قانونی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را جرم به شمار خواهند آورد.

۱۱- هر کشور متعاقد به منظور اجرای مفاد این پروتکل اقدامات قانونی و اداری و هر گونه اقدام دیگری از جمله اقداماتی جهت جلوگیری و مجازات اعمال مغایرت با این پروتکل را اتخاذ خواهد نمود.

۱۲- هر کشور متعاقد مرجع ذیصلاح خود را که مسئول انجام تعهدات و وظایف مقرر در پروتکل است، تعیین خواهد نمود.

۱۳- کشورهای متعاقدی که حق خود را به منظور اعمال ممنوعیت واردات مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات برای دفع اعمال می‌کنند کشورهای متعاقد دیگر را کتباً به طور مستقیم یا از طریق سازمان مطلع خواهند نمود.

کشورهای متعاقد از صدور مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات جلوگیری خواهند کرد و یا مجوز صدور آنها را به کشورهای متعاقدی که ورود مواد مزبور را ممنوع کرده‌اند، صادر نخواهند نمود.

۱۴- هیچ یک از مفاد این پروتکل نباید به هیچ وجه تأثیری بر هر گونه حق حاکمیت کشورهای متعاقد بر دریای سرزمینی آنها که طبق حق بین‌الملل مشخص شده است و حق حاکمیت و صلاحیت آنها در منطقه انحصاری اقتصادی و مناطق فلات قاره آنها مطابق حق بین‌الملل و اعمال آزادی‌ها و حق دریانوردی توسط کشتی‌ها و هواپیماهای کلیه کشورها که در حق بین‌الملل پیش‌بینی شده و در اسناد بین‌المللی مربوط انعکاس یافته، داشته باشد.

۱- واردات مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از کشورهای غیر متعاقد به داخل منطقه پروتکل یا عبور این مواد از این منطقه به منظور دفع نهایی توسط هر یک از کشورهای متعاقد ممنوع است.

۲- کشورهای متعاقد می‌توانند مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات را به منظور احیاء منابع بازیافت مواد، بازسازی، استفاده مجدد مستقیم، یا استفاده‌های ثانویه از کشورهای غیر متعاقد از طریق منطقه پروتکل وارد نمایند، مشروط بر اینکه:

الف) کشور واردکننده دارای تأسیسات و توانایی فنی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی به گونه‌ای باشد که در دستورالعمل فنی منطقه‌ای مشخص شده و تأسیسات مزبور با مشورت مرجع ذیصلاح کشور واردکننده نزد سازمان به ثبت رسیده باشد.

ب) کشور صادرکننده فاقد توانایی فنی، تأسیسات لازم یا محلهای مناسب دفع برای دفع صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی باشد.

پ) انتقال برون مرزی مواد زاید مطابق کلیه معاهدات بین‌المللی مربوط و قوانین ملی صورت می‌پذیرد.

ماده ۶

ممنوعیت دفع

۱- دفع مواد زاید خطرناک در منطقه پروتکل ممنوع است. مگر اینکه دفع این مواد به منظور عملیاتی که در بخش ب ضمیمه (۴) این پروتکل مندرج است، صورت بگیرد.

۲- در راستای نظامهای حقو بین‌الملل مربوط، کلیه کشتی‌ها موظف به فراهم نمودن تأسیسات مناسب دریافت مواد زاید در روی عرشه برای دفع بعدی مواد زاید در تأسیسات دریافت منطقه‌ای- ملی می‌باشند. به منظور دریافت این گونه مواد زاید و بنادر، تأسیسات مناسب منطقه‌ای و یا ملی فراهم خواهد گردید. کشورهای متعاقد می‌توانند برای خدمات ارایه شده در تأسیسات دریافت به خاطر مدیریت مواد زاید، با در نظر گرفتن مقررات ملی و دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای هزینه‌هایی را وضع نمایند.

۳- دفع سایر مواد زاید مستلزم اخذ مجوز اولیه‌ای است که توسط مراجع ذیصلاح هر کشور متعاقد طبق دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای ارایه می‌گردد.

صدور مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات به کشورهای غیر متعاهد

صدور مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بوسیله کشور متعاهد به کشور غیر متعاهد امکان پذیر است، مشروط بر اینکه:

الف) کشور صادرکننده از طریق سازمان، سایر کشورهای متعاهد را از قصد خود برای صدور مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات آگاه سازد.

ب) کشور واردکننده دارای تسهیلات و توانائی‌های فنی و مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر مواد از نظر زیست محیطی باشد

و

پ) انتقالات برون مرزی طبق مقررات کنوانسیون بازل در مورد کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها و سایر معاهدات بین‌المللی مربوط و قوانینی ملی انجام گردد.

ماده ۸

انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات بین کشورهای متعاهد

۱- به استثنای مواردی که در بند (۲) زیرپیش‌بینی گردیده، هیچ کشور متعاهدی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات را به هیچ کشور متعاهد دیگری صادر نخواهد کرد مگر در موارد زیر:

الف) دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای از سوی شورا به تصویب رسیده باشد.

ب) کشور واردکننده دارای تأسیسات و توانایی فنی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی و مطابق با دستورالعمل فنی منطقه‌ای باشد و تأسیسات مزبور با مشورت مرجع ذیصلاح کشور واردکننده نزد سازمان به ثبت رسیده باشد.

پ) کشور صادرکننده فاقد توانایی فنی و تأسیسات لازم، یا محل‌های مناسب دفع به منظور دفع مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات طبق دستورالعمل‌های فنی و منطقه‌ای باشد.

۲- مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات می‌تواند، توسط یک کشور متعاهد جهت استفاده کشور متعاهد دیگر برای عملیاتی که در بخش (ب) ضمیمه (۴) مشخص شده است صادر گردد.

۳- کشور صادرکننده به طور مستقیم یا از طریق سازمان هر گونه انتقال برون مرزی پیشنهادی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات را به طور کتبی به سایر کشورهای متعاقد اطلاع خواهد داد. این اطلاعیه شامل اعلامیه و اطلاعات مندرج در بخش (الف) ضمیمه (۵) خواهد بود. تنها ارسال یک اطلاعیه به هر یک از کشورهای متعاقد مربوط و ارسال رونوشت آن به سازمان کافی خواهد بود.

۴- کشور واردکننده پاسخ خود را مبنی بر قبول انتقال مواد با و یا بدون شرایط، عدم صدور مجوز انتقال یا درخواست اطلاعات بیشتر به طور کتبی به اطلاع‌دهنده ارایه خواهد داد. رونوشت پاسخی نهایی کشور واردکننده به مراجع ذیصلاح کشورهای مربوط و سازمان ارسال خواهد شد.

۵- هر کشور عبور که کشور متعاقد نیز می‌باشد، وصول اطلاعیه را بلادرنگ به اطلاع‌دهنده اعلام خواهد کرد. متعاقباً کشور عبور می‌تواند ظرف سی روز پاسخ خود را مبنی بر قبول انتقال با و یا بدون شرایط، عدم صدور مجوز برای انتقال یا درخواست اطلاعات بیشتر به طور کتبی به اطلاع‌دهنده ارایه دهد.

کشور صادرکننده تا زمانی که رضایت کتبی کشور عبور را دریافت نداشته است شروع انتقال برون مرزی را اجازه نخواهد داد. به هر حال چنانچه در هر زمانی که کشور متعاقد تصمیم بگیرد که در مورد انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات به طور کلی یا تحت شرایط ویژه تقاضای رضایت قبلی نماید، یا شرایط خود را در این خصوص اصلاح نماید، سایر کشورهای متعهد را بلادرنگ از تصمیم خود آگاه خواهد ساخت. در مورد اخیر چنانچه کشور صادرکننده ظرف مدت سی روز از تاریخ دریافت اطلاعیه از سوی کشور عبور، پاسخی دریافت ندارد، کشور صادرکننده می‌تواند اجازه صدور از طریق کشور عبور را بدهد.

۶- نسخه‌ای از اسناد مربوط به انتقالات مندرج در ضمیمه (۵) به همراه اطلاعیه به سازمان ارسال خواهد گردید.

۷- هر گونه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات تحت پوشش بیمه، وجه‌الضمان یا ضمانتنامه‌های دیگری که ممکن است به وسیله هر کشور واردکننده یا کشور عبور مقرر شده، قرار خواهد گرفت.

۸- کشورهای متعاقد با نیت نیل به اهداف این ماده با یکدیگر همکاری خواهند کرد و در ارتقاء مدیریت صحیح زیست محیطی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات طبق دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای تلاش خواهند کرد.

چنانچه تأسیسات بندری در داخل منطقه پروتکل جهت صدور مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات استفاده شود، هر کشور متعاهدی که دارای صلاحیت ملی بر این تأسیسات باشد و آگاهانه استفاده از چنین تأسیساتی را مجاز یا ممنوع کرده باشد، از نظر این پروتکل به عنوان کشور صادرکننده به شمار خواهد آمد.

ماده ۱۰

حمل و نقل غیر قانونی

۱- از نظر این پروتکل، هر گونه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات که مغایر با این پروتکل و مقررات کلی حقوق بین‌الملل باشد، حمل و نقل غیر قانونی محسوب خواهد شد.

۲- در موردی که انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات در نتیجه نحوه عمل صادرکننده یا تولیدکننده، به عنوان حمل و نقل غیر قانونی تلقی گردد، کشور صادرکننده اطمینان حاصل خواهد نمود که مواد زاید مورد نظر:

الف) توسط صادرکننده یا تولیدکننده یا در صورت لزوم بوسیله خود آن کشور به کشور صادرکننده بازگردانده می‌شود، یا اینکار عملی نباشد،

ب) طبق مفاد این به گونه دیگری دفع می‌گردد.

موارد فوق‌الذکر مدت ۳۰ روز از تاریخی که کشور صادرکننده در مورد حمل و نقل غیر قانونی مطلع شده یا ظرف هر مدتی که کشورهای مربوط ممکن است پذیرفته باشند، انجام خواهد شد. بدین منظور کشورهای مربوط با بازگرداندن این قبیل مواد زاید به کشور صادرکننده مخالفت نکرده یا مانع آن نخواهند شد و یا از آن جلوگیری نخواهند کرد.

۳- در مواردیکه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعات در نتیجه عمل واردکننده یا دفع‌کننده به عنوان حمل و نقل غیر قانونی تلقی گردد، کشور واردکننده اطمینان حاصل خواهد نمود که مواد زاید مورد نظر از نظر زیست‌محیطی به نحو مطلوب توسط واردکننده یا دفع‌کننده یا در صورت لزوم توسط خود آن کشور طی مدت ۳۰ روز از تاریخی که کشور واردکننده متوجه حمل و نقل غیر قانونی شده است یا ظرف هر مدت دیگری که کشورهای مربوط ممکن است پذیرفته باشند، دفع گردیده است. بدین منظور کشورهای مربوط در صورت لزوم در دفع این قبیل مواد زاید به گونه صحیح زیست‌محیطی با یکدیگر همکاری خواهند کرد.

۴- در مواردی که مسئولیت حمل و نقل غیر قانونی را نتوان به صادرکننده یا تولیدکننده یا واردکننده یا دفع کننده نسبت داد، کشورهای مربوط از طریق همکاری اطمینان حاصل خواهند کرد که مواد زاید مورد نظر در اسرع وقت به گونه صحیح زیست محیطی در کشور صادرکننده یا در کشور واردکننده و یا هر جای دیگری که مقتضی شناخته شود، دفع گردیده است.

۵- هر کشور متعاهد قانون ملی - داخلی مناسبی برای جلوگیری از حمل و نقل غیر قانونی و مجازات آن وضع خواهد نمود. کشورهای متعاهد به منظور نیل به اهداف این ماده با یکدیگر همکاری خواهند نمود.

ماده ۱۱

وظیفه در قبال ورود مجدد

هرگاه انتقال برون مرزی مواد زاید خطرناک یا دیگر ضایعاتی که مورد قبول کشورهای مربوط می باشد، به موجب مفاد این پروتکل نتواند مطابق با شرایط و مقررات قرار داد به اتمام رسد، چنانچه طرف مدت سی روز از تاریخی که کشور واردکننده مراتب را به اطلاع کشور صادرکننده و سازمان رسانده، نتوان ترتیبات دیگری برای دفع آنها به گونه صحیح زیست محیطی ایجاد کرد، کشور صادرکننده اطمینان حاصل خواهد نمود که مواد زاید مورد نظر به وسیله صادرکننده به کشور صادرکننده بازگردانده می شود. بدین منظور کشور صادرکننده و کشور عبور مانع برگشت این قبیل مواد زاید به کشور صادرکننده نخواهند گردید.

ماده ۱۲

اتخاذ سایر محدودیتها

به منظور حفاظت بهتر از سلامت انسان و محیط زیست، هیچیک از مفاد این پروتکل، کشورهای متعاهد را از وضع شرایط دیگری که در راستای مفاد این پروتکل بوده و طبق کنوانسیون بازل در خصوص کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها و قواعد حقو بین الملل می باشند، منع نخواهد کرد.

ماده ۱۳

ترتیبات سازمانی

سازمان علاوه بر موارد دیگر، موارد زیر را انجام خواهد داد:

- ۱- برقراری تماس با مراجع ذیصلاح در کشورهای متعاقد در مورد اجرای این پروتکل
- ۲- تدارک آموزش متخصصان ملی به ویژه برای نظارت و اجرای مفاد این پروتکل
- ۳- ترتیب تدارک کمک و راهنمایی حقوقی و فنی به کشورهای متعاقد برای اجرای مؤثر این پروتکل در صورت درخواست.
- ۴- ارتقاء شبکه‌ها و توانایی‌های منطقه‌ای به منظور تبادل داده‌ها و اطلاعات مرتبط با این پروتکل
- ۵- نگهداری دفتر ثبت ویژه با مشورت مقامات صلاحیتدار کشورهای متعاقد که دارای توانایی فنی کافی برای مدیریت صحیح مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات از نظر زیست محیطی به گونه‌ای که در دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای مقرر شده، هستند.
- ۶- برقراری نظام واحد برای انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات در منطقه پروتکل
- ۷- تسهیل در ایجاد تأسیسات دریافت منطقه‌ای با همکاری نزدیک کشورهای متعاقد و سازمانهای منطقه‌ای - بین‌المللی ذیربط تهیه گزارش‌هایی بر مبنای اطلاعات دریافتی از کشورهای متعاقد در مورد اجرای این پروتکل و آرایه آنها به شورا.
- ۸- ایجاد و برقراری ارتباط با سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای ذیربط و سازمان‌های خصوصی مربوط در خارج از کشورهای متعاقد، از جمله تولید کنندگان و حمل کنندگان مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات.
- ۹- ایجاد و برقراری ارتباط با دبیرخانه کنوانسیون بازل در خصوص کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دفع آنها
- ۱۰- انجام وظایف دیگری که ممکن است برای اجرای این پروتکل به وسیله شورا به آن محول شود.

ماده ۱۴

وظایف شورا

شورا وظایف زیر را انجام خواهد داد:

الف) بازبینی اجرای پروتکل و نیز بررسی کارایی اقدامات اتخاذ شده و نیاز به اتخاذ سایر اقدامات از جمله الحاق ضمایم.

ب) تصویب، بررسی و اصلاح هر ضمیمه این پروتکل در صورت لزوم

پ) تصویب، تجدید نظر و اصلاح دستورالعمل‌های فنی منطقه‌ای

د) انجام سایر وظایفی که جهت اجرای این پروتکل ممکن است مقتضی باشند.

ماده ۱۵

مقررات کلی

۱- مفاد کنوانسیون مربوط به هر پروتکلی در مورد این پروتکل اعمال خواهد شد.

۲- روش انجام اصلاحات پروتکل‌ها و ضمائم آنها که طبق مواد (۲۰) و (۲۱) کنوانسیون اتخاذ گردیده است، در مورد این پروتکل اعمال خواهد شد.

۳- قواعد و روش انجام کار و مقررات مالی که به موجب ماده (۲۲) کنوانسیون تصویب گردیده است، و اصلاحات آنها در مورد این پروتکل اعمال خواهد شد.

۴- ضمایم، بخش لاینفک این پروتکل را تشکیل می‌دهند، مگر اینکه در آنها به طور صریح به گونه دیگر قید شده باشد.

ماده ۱۶

مقررات نهایی

۱- این پروتکل در تهران، جمهوری اسلامی ایران از تاریخ ۱۷ مارس تا ۱۴ ژوئن ۱۹۹۸ برابر با ۲۶ اسفند ماه ۱۳۷۶ تا ۲۵ خرداد ماه ۱۳۷۷ هجری شمسی برای امضای هر کشور متعاقد کنوانسیون مفتوح خواهد بود

۲- این پروتکل منوط به تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق از سوی کشورهای عضو کنوانسیون خواهد بود. اسناد تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق نزد دولت کویت سپرده خواهد شد و دولت کویت وظایف امانت داری و اجرای اسناد را برطبق ماده ۳۰ کنوانسیون بر عهده خواهد داشت.

۳- این پروتکل در نودمین روز پس از تاریخ سپردن حداقل پنج سند تنفیذ، پذیرش یا تصویب پروتکل یا الحاق به آن از سوی کشورهای موضوع بند (۱) این ماده لازم‌الاجراء خواهد گردید.

۴- پس از تاریخ سپردن ۵ سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به این پروتکل، این پروتکل به مورد اجراء گذاشته خواهد شد با توجه به هر کشوری که در بند (۱) این ماده در نودمین روز پس از سپردن تاریخ توسط آن کشور که سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق را پذیرفته است.

جهت گواهی مراتب فوق، امضاء کنندگان تام‌الاختیار زیر که از سوی کشورهای خود به طور مقتضی مجاز می‌باشند این پروتکل را امضاء نموده‌اند.

این پروتکل در تهران در تاریخ ۱۷ مارس سال یکهزار و نهصد و نود و هشت میلادی برابر با ۱۸ ذیقعدہ یکهزار و چهارصد و هشت هجری قمری (مطابق با ۲۶ اسفند ماه ۱۳۷۶ هجری شمسی) به سه زبان عربی، انگلیسی و فارسی که هر سه متن از اعتبار یکسانی برخوردارند، تنظیم گردیده است.